

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาของชาติภายใต้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นคนที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญา ความรู้คุณธรรมจริยธรรมและมีวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542 : 5) การศึกษาจึงมีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนามนุษย์ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เพื่อให้มีความสุขในการดำเนินชีวิตในสังคม และการที่สังคมปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้า และเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การดำรงชีวิตต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆ ตามสภาพความซับซ้อนของสังคมทำให้คนในสังคมปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ต้องประสบกับปัญหานานัปการ ปัญหาสังคมเกิดขึ้นมากมาย โดยเฉพาะปัญหาความขัดแย้งของคนในสังคม เกิดการทะเลาะวิวาทกันระหว่างกลุ่มคนในสังคม นักเรียนนักศึกษาทุกคนคบติดกัน ยิ่งกัน ฆ่ากัน เกิดการเรียกร้องหาความยุติธรรมจากภาครัฐจากคนยากจนที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมในสังคม มีการรวมกลุ่มคนที่มีอิทธิพลกดดันการทำงานของรัฐบาล ได้แก่ กลุ่มคนเสื้อเหลือง กลุ่มคนเสื้อแดง กลุ่มคนเสื้อหลากสี มีการเรียกร้องทางการเมืองจนนำไปสู่ความรุนแรงทางการเมือง มีการใช้กองกำลังจากภาครัฐสลายการชุมนุมของกลุ่มทางการเมืองจนเกิดเหตุการณ์ความวุ่นวายในบ้านเมืองมีการก่อการจลาจลเกิดการเผาบ้านเรือนสถานที่ราชการและสถานที่เอกชนสร้างความเสียหายให้แก่คนไทยทั้งชาติกลายเป็นบาดแผลใหญ่ที่ทุกภาคส่วนพยายามที่จะช่วยกันลดความขัดแย้งที่เกิดขึ้น แม้จะมีกลไกนโยบายการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธีตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่องนโยบายการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี พ.ศ. 2546 เกิดขึ้นก่อนที่จะเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมืองในรอบ 9 – 10 ปีที่ผ่านมา

นโยบายการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2546 : 2 – 3) ตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่องนโยบายการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี พ.ศ. 2546 มีใจความว่า เนื่องจากความขัดแย้งในสังคมไทยมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น ขณะที่พฤติกรรมของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว ซึ่งเป็นผลจากการเปลี่ยนกติกาทางสังคม วิถีพิเศษธุรกิจปัญหาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติแลสิ่งแวดล้อม การดำเนินโครงการขนาดใหญ่ของภาครัฐ ความไม่ไว้วางใจระหว่างภาครัฐและภาคประชาชนรวมทั้งการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลก ความขัดแย้ง

ภายในประเทศที่มีมากและหลากหลายรูปแบบ เป็นสัญญาณบอกเหตุว่า สังคมไทยต้องเร่งรีบเตรียมการทบทวนและพัฒนาวิธีการจัดการกับความขัดแย้งที่เคยใช้ในอดีต ซึ่งดูจะไม่มีประสิทธิภาพพอที่จะทำให้สังคมสงบ เป็นธรรมและอยู่เย็นเป็นสุขทั่วหน้าในปัจจุบัน การใช้ความรุนแรงในสังคมจะมีต้นทุนทางสังคมสูง เพราะทำให้เกิดความเกลียดชังและความแตกแยกที่ยากจะสมานนับเป็นปัญหาความมั่นคงที่ร้ายแรง เพื่อให้มีความพร้อมยิ่งขึ้นในการพัฒนาและแสวงหาวิธีการจัดการความขัดแย้งที่เหมาะสม จึงเป็นหัวใจสำคัญที่มีผลต่อทิศทางการเปลี่ยนแปลงสังคมและการเมืองที่ปรารถนา ดังนั้น ยุทธศาสตร์สันติวิธีเพื่อความมั่นคงของชาติจึงต้องได้รับความสนใจจากทุกฝ่าย และผลักดันให้มีผลในทางปฏิบัติอย่างเร่งด่วน ทั้งนี้เพื่อลดความระส่ำระสายในสังคม และป้องกันการขาดศรัทธาต่อระบอบประชาธิปไตย จึงมีคำสั่งให้องค์กรรัฐให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามนโยบายการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี ซึ่งเป็นการนำเสนอวัฒนธรรมความมั่นคงของชาติที่ให้ความสำคัญในการปกป้องวิถีชีวิตด้วยสายสัมพันธ์ที่เข้มแข็งทั้งระหว่างผู้คนทุกหมู่เหล่าและระหว่างรัฐกับประชาชนด้วยสันติวิธี ซึ่งจะช่วยแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในปัจจุบัน ลดความขัดแย้งที่ไม่จำเป็นในอนาคต และเป็นการฟื้นฟูความไว้วางใจของประชาชนที่มีต่อรัฐคำสั่งนี้จะเป็นการเชื่อมโยงแนวทางสำคัญของ “ยุทธศาสตร์สันติวิธีเพื่อความมั่นคงของชาติ” กับ “นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ” ที่เน้นการเสริมสร้างพลังความสามัคคี บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในบรรยากาศของการมีทัศนคติที่ดีห่วงใย เอื้ออาทร ทำให้คนในชาติอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข บนพื้นฐานของความหลากหลายในวิถีคิด วิถีชีวิต และวัฒนธรรม โดยอาศัยจินตนาการและพลังปัญญาพร้อมเผชิญและเรียนรู้การแก้ไขปัญหาร่วมกันและไม่ใช้ความรุนแรงต่อกันเมื่อเกิดความขัดแย้งหรือความเห็นต่างกัน โดยมีหลักการบรรทัดฐานการจัดการความขัดแย้ง ต้องยึดมั่น “สันติวิธี” เป็นวิถีเดียวที่เป็นธรรม และสร้างความสงบสุขที่ยั่งยืน โดยเริ่มต้นที่รัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐก่อน เจตคติที่จะรองรับสันติวิธี คือ การลดอคติ และไม่มี ความเกลียดชังต่อคนที่มีความแตกต่าง โดยไม่เห็นว่าเป็นศัตรูแต่เป็นเพื่อนร่วมทุกข์ เป้าหมายในการใช้สันติวิธีต้องเป็นธรรม

ฝ่ายรัฐต้องยอมรับภาระบางประการเพื่อประโยชน์แห่งความมั่นคงของชาติและความอยู่เย็นเป็นสุขที่ยั่งยืนของประชาชนบรรยากาศและเวทีที่จะนำไปสู่การเกิดความคิดสร้างสรรค์เพื่อเกิดการเรียนรู้และพัฒนา รูปแบบวิธีการจัดการที่เหมาะสมกับสังคมไทย โดยเฉพาะจากภูมิปัญญาที่หลากหลายและมีคุณค่าในสังคมไทย ต้องอยู่บนฐานคิดที่ว่า “ความหลากหลายทางความเห็นและความแตกต่างทางวัฒนธรรมเป็นฐานพลังของสังคมไทย” ซึ่งจะทำให้มีทางเลือกหลายทางในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งโดยไม่ใช้ความรุนแรง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างบรรทัดฐานใหม่ ให้กับสังคมในการจัดการความขัดแย้ง ด้วยการสร้างเกณฑ์ที่ทำให้องค์กรรัฐปรับเปลี่ยนวิถีคิด และวิธีการทำงาน รวมทั้งการปรับกลไกการทำงาน และมีกระบวนการดำเนินการที่สามารถ

ตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินการได้ฟื้นคืนความไว้วางใจ ระหว่างรัฐและประชาชน ซึ่งจะ
 ทำให้บทบาทของภาครัฐและภาคประชาชนได้รับการยอมรับโดยไม่แบ่งแยกพวกเพื่อความมั่นคงที่
 ยั่งยืนในสังคมไทย สามารถจัดความเกลียดชังหรืออคติที่เริ่มปรากฏขึ้นในสังคมไทยเมื่อความ
 ชัดแย้งขยายตัวไปกระทบกับความแตกต่างทางวัฒนธรรม หรือเมื่อมีการให้คุณค่ากับการดำเนินวิถี
 ชีวิตที่แตกต่าง กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ องค์กรรัฐที่มีโครงการขนาดใหญ่ หมายถึง โครงการที่จะมี
 ผลกระทบต่อประชาชนในวงกว้าง องค์กรรัฐที่มีส่วนสำคัญในการจัดการความขัดแย้ง โดยเฉพาะ
 ฝ่ายปกครอง ตำรวจ และทหาร โดยมีแนวทางการปฏิบัติและเกณฑ์การประเมินผลให้องค์กรตาม
 กลุ่มเป้าหมายกำหนดแนวทางการปฏิบัติในการจัดการความขัดแย้งเกณฑ์การประเมินผล และการ
 ปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐ ยึดแนวทางปฏิบัติประกาศวิสัยทัศน์ ปรัชญา และยุทธศาสตร์ขององค์กรที่
 สะท้อนถึงความเข้าใจในคุณค่าของการจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธีให้มีบุคลากรที่มีความ
 สามารถในการดำเนินการตามนโยบายการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธีทั้งในระดับบริหาร
 และในระดับปฏิบัติ และให้มีการพัฒนาบุคลากรการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธีโดยให้มีการ
 การศึกษาและฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมความเข้าใจเรื่องสันติวิธี ทั้งในเรื่องปรัชญาความคิดสันติวิธีการ
 ต่อสู้อย่างสันติวิธีของภาคประชาชน

การเจรจาต่อรอง การไกล่เกลี่ยโดยอาศัยคนกลาง และกระบวนการอื่น ๆ เพื่อให้
 บุคลากรภาครัฐที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งโดยตรงและที่เกี่ยวข้องกับโครงการซึ่งมีผลต่อ
 ความขัดแย้งมีความเข้าใจและมีทักษะในการเผชิญกับความขัดแย้งด้วยสันติวิธี วางระบบการ
 จัดการปัญหาความขัดแย้ง เพื่อป้องกันความขัดแย้งมิให้กลายเป็นความรุนแรงด้วยความ
 “โปร่งใส” ของโครงการโดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของฝ่ายต่าง ๆ อย่างแท้จริง การจัดการ
 ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นด้วยการเคารพสิทธิของประชาชนและให้มีการสื่อสารสองทางระหว่างฝ่าย
 ต่าง ๆ บนพื้นฐานของความเสมอภาค ปราศจากอคติและความเกลียดชัง เพื่อให้การจัดการความ
 ขัดแย้งมีความคืบหน้าอย่างสร้างสรรค์ การจัดการความขัดแย้งที่กำลังจะกลายเป็นความรุนแรง
 โดยอาศัยบุคลากรที่มีทัศนคติต่อคู่ขัดแย้งอย่างฉันทมิตร มีความเข้าใจเรื่องสันติวิธีอย่างชัดเจนและ
 มีทักษะในการเผชิญกับความขัดแย้ง โดยมีเกณฑ์การประเมินผล มีระบบการประเมินผลภายใน
 องค์กรเกี่ยวกับความก้าวหน้าของการดำเนินการตามแนวทางปฏิบัติ ดำเนินการประเมินผลตนเอง
 ตามแนวทางปฏิบัติอย่างเป็นระบบปีละ 1 ครั้ง แล้วนำเสนอผลการประเมินต่อคณะกรรมการ
 ยุทธศาสตร์สันติวิธี (กยส.) เพื่อประมวลและจัดทำรายงานเสนอคณะกรรมการพิจารณาและเปิดเผย
 การพิจารณาต่อสาธารณชน ในการดำเนินการกำหนดแนวทางการปฏิบัติและเกณฑ์การประเมินผล
 ในการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี ให้คณะกรรมการยุทธศาสตร์สันติวิธีเป็นผู้ให้คำปรึกษาและ

แนะนำตามคำร้องขอ และให้ทุกองค์กรที่เกี่ยวข้องถือปฏิบัติตาม “นโยบายการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี” โดยให้สำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาระดับชาติเป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารจัดการตามนโยบายนี้ (สำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาระดับชาติ, 2555)

จาก “นโยบายการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี” ดังกล่าว ได้มีการนำมาสานต่อในทุกรัฐบาลต่อ ๆ มาจนถึงปัจจุบัน ดังเช่น ปี พ.ศ. 2553 เรียกว่า “นโยบายการปรองดองแห่งชาติ” ในส่วนของกระทรวงศึกษาธิการ ได้มอบหมายให้สถาบันการศึกษาทุกระดับจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมโครงการทางการปรองดองสร้างความรักความสามัคคีและสร้างสันติสุขแก่สังคม มีการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลเกี่ยวกับการลดความขัดแย้งในสังคมไทยด้วยกระบวนการสันติวิธีมากมาย พบว่า ปัจจุบันการใช้ความรุนแรง อาวุธจัดการความขัดแย้งและปัญหาปรากฏมากขึ้นอย่างชัดเจน ในสังคมจนกลายเป็นปัญหาสังคมไทยอย่างหนึ่งแล้ว หากดูหนังสือพิมพ์รายวันหน้าหนึ่งเกือบทุกฉบับ สื่อโทรทัศน์จะมีข่าวความขัดแย้ง ตอบโต๊ แก่แก้นด้วยอาวุธทำร้ายจนบาดเจ็บ พิการและหลายครั้งถึงแก่ชีวิต ตลอดจนทำลายทรัพย์สินเสียหายอีกด้วย ยังมีความขัดแย้งจำนวนมากที่ไม่เป็นข่าวหรือสื่อไม่สนใจเสนอ อีกจำนวนมาก เช่นคดีฟ้องร้องในศาลทั่วประเทศ ความขัดแย้งทางการเมืองทุกระดับและโดยเฉพาะระดับ ท้องถิ่นมีการใช้อาวุธสงครามทำร้ายถึงแก่ชีวิต เกิดขึ้นเป็นข่าวเสมอ ๆ ที่น่าวิตกอย่างยิ่งคือผู้ใช้ความรุนแรงและ อาวุธมีอายุน้อยลง เป็นเยาวชนและเด็กมากขึ้น โดยเฉพาะเยาวชนที่เรียนระดับอาชีวศึกษาเอกชนยกพวก ก่อเหตุวิวาท ใช้อาวุธทำร้ายบาดเจ็บพิการถึงแก่ชีวิต จากสถิติปี พ.ศ. 2555 กองบัญชาการตำรวจนครบาลรับแจ้งเหตุ นักเรียนอาชีวศึกษาและวัยรุ่นยกพวกใช้อาวุธก่อเหตุทำร้ายจำนวน 5,247 ครั้ง สถานศึกษาถูกขึ้นบัญชีดำ 15 แห่ง จุดต่อแหลม 46 แห่ง (กองบัญชาการตำรวจนครบาล, 2555 : 1)

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2550 : 2) ได้ศึกษาจำนวนเด็กและเยาวชนที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2547 – 2549 พบว่ามีแนวโน้มมากขึ้น มีข้อสังเกตคือเหตุการณ์ดังกล่าวได้เกิดขึ้น ในต่างจังหวัดทุกภูมิภาคแล้ว โดยเฉพาะ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้เยาวชนบางกลุ่มร่วมกระบวนการก่อความไม่สงบและเป็นแนวร่วม ภายในสถานศึกษานักเรียนทั้งชายและหญิงทำร้ายใช้ความรุนแรงหลายรูปแบบ นักเรียนร้อยละ 41.2 บอกว่าครูหรือผู้ใหญ่ให้การช่วยเหลือน้อยหรือแทบไม่ได้ช่วยเหลือ ครูมักจะแก้ปัญหาด้วยการลงโทษอย่างรุนแรงกับคู่กรณี ฝ่ายที่รังแกถูกทำโทษ ฝ่ายถูกรังแกไปฟ้องครูก็ถูกทำโทษด้วย เป็นการตอกย้ำให้เด็กเลือกใช้ความรุนแรงแก้ปัญหาที่จะเกิดกับตัวเองไปในตัว ครูร้อยละ 89 เคยเห็นเด็กถูกรังแก ด้วยตนเอง ครูร้อยละ 25 บอกว่าเคยเห็นเด็กรังแกกันมากกว่า 10 ครั้ง ผู้ปกครองร้อยละ 75.2 กล่าวว่าไม่เคยไปติดต่อโรงเรียนเมื่อลูกหลานถูกรังแก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าครูไม่ตระหนักที่จะยับยั้งความรุนแรงระดับพื้นฐานที่ฝังรากลึกที่อยู่ในจิตใจเด็กแต่อย่างใด การถูกรังแกอาจก่อให้เกิดผลที่ร้ายแรงตามมา ได้แก่ กลัว หดหู่

เหงา กังวลใจ น้อยเนื้อต่ำใจ รู้สึกตนเองไร้ค่า ขาดเรียน ผลการเรียนตกต่ำและมี ความคิดอยากฆ่าตัวตาย

ในปี พ.ศ. 2554 - 2557 รัฐบาลได้นำ “นโยบายการปรองดองแห่งชาติ” มาเป็นนโยบายในการทำงานของรัฐบาลชุดปัจจุบัน โดยมีวลีสำคัญในวันแถลงนโยบายว่า “จะแก้ไข ไม่แก้แค้น” แต่ปัญหาการทำงานของรัฐบาลชุดปัจจุบันนี้ก็ยังมีไม่พ้นปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ได้แก่ ปัญหาความขัดแย้งจากการเมือง จากการพยายามเสนอแก้ไขกฎหมายรัฐธรรมนูญ และการพยายามออก ร่างพระราชบัญญัติปรองดองหลาย ๆ ฉบับ จนเกิดความขัดแย้งรุนแรงขึ้นในรัฐสภา มีการโห่ฮาตะโกนด่ากันด้วยคำไม่สุภาพ มีการแย่งชิงประธานสภาผู้แทนราษฎรลงจากบัลลังก์ ลากเก้าอี้ประธานสภาผู้แทนราษฎรไปเก็บ และการปาสิ่งของใส่ประธานสภาผู้แทนราษฎร ต่อมารัฐบาลมีการผลักดันรัฐสภาที่จะออกกฎหมาย ร่าง พ.ร.บ.นิรโทษกรรมแก่ผู้ซึ่งกระทำความผิดเนื่องจากการชุมนุมทางการเมือง การแสดงออกทางการเมืองของประชาชน พ.ศ. ... หรือที่สื่อสารมวลชนเรียกว่า พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ฉบับสุดซอย (มติชนออนไลน์, 2556) และเกิดเหตุการณ์การออกมาชุมนุมต่อต้าน ร่าง พ.ร.บ.นิรโทษกรรม แก่ผู้ซึ่งกระทำความผิดเนื่องจากการชุมนุมทางการเมือง การแสดงออกทางการเมืองของประชาชน พ.ศ. ... ทำให้ประชาชนทั่วไป องค์กรของหน่วยงานรัฐและเอกชน ตลอดจนสถาบันอุดมศึกษาไทยทั่วประเทศ มีผู้บริหาร อาจารย์ บุคลากร และนักศึกษา ออกมาชุมนุมต่อต้านรัฐบาลกันทั่วประเทศ จนส่งผลให้รัฐบาลถอนร่าง พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ออกจากรัฐสภาแต่ความขัดแย้งลุกลามไปสู่การชุมนุมทางการเมืองเพื่อขับไล่รัฐบาลของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ให้ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดยมีการรวมตัวกันในนามกลุ่มคณะกรรมการประชาชนเพื่อเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข หรือ กลุ่ม กปปส.โดยการนำของนายสุเทพ เทือกสุบรรณ เลขาธิการกลุ่ม กปปส. จนทำให้นายกรัฐมนตรีต้องประกาศยุบสภาเพื่อคืนอำนาจให้ประชาชนไปเลือกตั้งกันใหม่ แต่กลุ่ม กปปส. ก็ไม่ยอมทำการยกระดับการชุมนุมไปสู่การปฏิรูปประเทศไทย ประกาศปิดกรุงเทพมหานครไม่เอารเลือกตั้ง ต้องการให้มีสภาประชาชนและนายกรัฐมนตรีพระราชทานมาปฏิบัติหน้าที่แทนนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร และได้มีการขัดขวางการเลือกตั้งจนนำไปสู่การเลือกตั้งเป็นโมฆะ แต่รัฐบาลของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ก็ยังปฏิบัติหน้าที่รักษาการณ์นายกรัฐมนตรีและพยายามจะจัดการเลือกตั้งให้สำเร็จ โดยมีมวลชนคนเสื้อแดง กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ หรือกลุ่ม นปช.ให้การสนับสนุนรัฐบาลออกมาต่อต้านกลุ่ม กปปส. อย่างเข้มข้นเช่นกัน เหตุการณ์ความขัดแย้งดังกล่าวเกิดขึ้นยาวนานตั้งแต่เดือนตุลาคม 2556 จนถึงเดือนเมษายน 2557 มีผู้เสียชีวิตจากการปะทะกันจำนวน 21 ราย บาดเจ็บจำนวน 670 ราย (กระทรวงสาธารณสุข, 2557)

แม้ในปัจจุบันปัญหาความขัดแย้งดังกล่าวก็ยังดำเนินอยู่กลายเป็นวิกฤตการณ์ความขัดแย้งของประเทศไทยครั้งเลวร้ายที่สุดในประวัติศาสตร์ชาติไทย จนทำให้ทหารออกมาประกาศกฎอัยการศึก เมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2557 และทำการยึดอำนาจการปกครองด้วยการรัฐประหารโดยการนำของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 นอกจากนั้นในส่วนความรุนแรงทางสังคมจากปัญหาชายแดนภาคใต้ ก็ยังคงเกิดความรุนแรงเป็นระยะแม้จะมีจำนวนการเกิดเหตุลดน้อยลง แต่กลับเกิดการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินที่มีความรุนแรงมากขึ้นมีการใช้ระเบิดคาร์บอนัมมากขึ้นในเขตเมือง โรงแรมและสถานที่ราชการ ความรุนแรงจากการทำลายร่างกายของเยาวชนยกพวก ก่อเหตุวิวาทตีกัน ในเขตชุมชนกลางท้องถนนและบนรถเมล์จนทำให้เกิดความสูญเสียกับคู่อริและประชาชนที่ไม่เกี่ยวข้องถูกหลั่งเสียชีวิต ปัญหาการแข่งรถมอเตอร์ไซด์บนถนนหลวงรบกวนประชาชน มีเหตุทะเลาะวิวาทกับคนขับรถอื่น ๆ ถึงขั้นขับรถไล่ยิงกัน ปัญหาความขัดแย้งที่นำไปสู่ความรุนแรง กลายเป็นวัฏจักรความขัดแย้งรุนแรงที่ยังหาทางออกไม่ได้ แม้รัฐบาลจะมีการแก้ไขปัญหา เช่น การสั่งปิดสถานศึกษาที่มีปัญหานักเรียนนักศึกษายกพวกตีกัน การนำนักศึกษาอาชีวศึกษาไปเข้าค่ายทหาร แต่กลับเป็นนักศึกษาที่ไม่ได้เป็นหัวใจในการก่อเหตุ การแก้ไขปัญหาจึงไม่ถูกจุด เป็นปัญหาที่กลายเป็นวัฏจักรความขัดแย้งรุนแรงที่ยังหาทางออกไม่ได้ ดำเนินต่อไปจนมองไม่เห็นหนทางในการแก้ไข (สมพงษ์ จิตระดับ, 2555 : 2)

การศึกษาวิจัยหลายเรื่องสรุปตรงกันว่ากรอบมเกลี้ยงคูโดยใช้ความรุนแรงส่งผลเสียต่อจิตใจและความคิดของเด็กอย่างน้อย 3 ประการ คือ พัฒนาการด้านจิตใจ - จริยธรรมไม่เจริญเติบโต เข้มแข็ง เชื่อมั่นสมวัย ซ้ำก่อรูปพฤติกรรมก้าวร้าว คือ ต่อต้าน หรือขลาดกลัว นบนอบ ถดถอย และสร้างบุคลิกภาพ ต่อต้านสังคม ควบคุมตนเองไม่ได้เมื่อเติบโตเป็นวัยรุ่นและผู้ใหญ่ สมองปีติรับการเรียนรู้ทั้งหมด ใช้วิธีสอนใดก็ไม่ได้ผลและสมองจะสร้างร่องรอยบันทึกจดจำความเกลียดชังนั้นไว้เป็นพื้นฐานใช้ความรุนแรงจัดการความขัดแย้งและปัญหาเมื่อเติบโตเป็นเยาวชนและพลเมือง เป็นผลให้เยาวชนมีปัญหาทางพฤติกรรม เป็นที่ประจักษ์ในสังคมไทยขณะนี้ถึง 9 ด้าน คือ หนีเรียน เล่นการพนัน พกอาวุธและวัตถุระเบิด เสพสุรา บุหรี่ ยาเสพติด ลักทรัพย์ ข่มขู่รีดไถ ก่อเหตุทะเลาะวิวาท พฤติกรรมชั่วสาวไม่เหมาะสมในที่สาธารณะ เกี่ยวข้องกับการค้าประเวณี และการเที่ยวเตร่ในเวลากลางคืน สอดคล้องกับสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2547 : 3) ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาพฤติกรรมใช้ความรุนแรงและพฤติกรรมทางปัญหาจึงประกาศมาตรการป้องกันเด็กและเยาวชนใช้ความรุนแรงเมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2547 จากรายงานการติดตามผลพบว่าเด็กและเยาวชนใช้ความรุนแรงที่ได้รับแจ้งจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องระหว่าง พ.ศ. 2547 - 2549 มี 1,157 ราย

พ.ศ. 2548 มีเพียง 1,090 ราย และ พ.ศ. 2549 จำนวนสูงขึ้น 1,228 ราย ส่วนพฤติกรรมก้าวร้าว พ.ศ. 2547 มี 119 ราย พ.ศ. 2548 มีเพียง 132 ราย และ พ.ศ. 2549 เพิ่มขึ้นมากถึง 161 ราย

นอกจากนั้น กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2553 : ณ - ฎ) ได้นำเสนอรายงานตามมาตรา 17 ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 เรื่อง “รายงานข้อมูลสถานการณ์ด้านความรุนแรงของประเทศไทยและตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ประจำปี 2553” ประกอบด้วยข้อมูลจำนวนคดีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว จำนวนคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ จำนวนการละเมิดคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ จำนวนการละเมิดคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ของพนักงานเจ้าหน้าที่และศาล และจำนวนการยอมความเป็นข้อมูลที่รวบรวมจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด และสำนักงานศาลยุติธรรม นอกจากนี้ ยังมีข้อมูลจากระบบข้อมูลภายใต้เว็บไซต์ www.violence.in.th 3 ซึ่งรวบรวมข้อมูลจัดเก็บโดยศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวทั่วประเทศ เป็นข้อมูลที่น่าเสนอจำนวนเหตุการณ์การกระทำความรุนแรง ต่อเด็ก สตรี และความรุนแรงในครอบครัว ประเภท สาเหตุ สถานที่ และเวลาที่เกิดเหตุ ความสัมพันธ์ระหว่างคู่กรณี และข้อมูลตามมาตรา 17 ดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีจำนวนการกระทำความรุนแรงในครอบครัว ในปี พ.ศ. 2553 ที่เข้าสู่กระบวนการของตำรวจ มีจำนวนทั้งสิ้น 315 คดี ส่วนใหญ่จะมีการร้องทุกข์ จำนวน 299 คดี คิดเป็นร้อยละ 94.92 ไม่ร้องทุกข์จำนวน 16 คดี มีการใช้คำสั่งกำหนดมาตรการ/วิธีการเพื่อการบรรเทาทุกข์ จำนวน 24 คำสั่ง คิดเป็นร้อยละ 8.03 โดยในจำนวน 24 คำสั่ง มีการละเมิดคำสั่งจำนวน 13 คำสั่ง คิดเป็นร้อยละ 54.17 และมีการยอมความจำนวน 66 คดี คิดเป็นร้อยละ 22.07 ของจำนวนคดีที่มีการร้องทุกข์ทั้งหมด 299 คดี นอกจากนี้ จำนวนคดีการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวในปี พ.ศ. 2553 มีผู้ถูกกระทำส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 188 คดี เพศชายมีจำนวนน้อยกว่ามาก คือจำนวน 41 คดี สำหรับผู้ถูกกระทำที่เป็นเพศหญิงอายุ 18 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่เป็นคดีการกระทำทางกาย จำนวน 134 คดี ทางเพศจำนวน 50 คดี และทางจิตใจ จำนวน 4 คดี ในส่วนของผู้ถูกกระทำอายุระหว่าง 0 – 18 ปี ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 127 คดี เพศชายมีน้อยกว่าจำนวน 14 คดี โดยเพศหญิงอายุระหว่าง 0 – 18 ปี ส่วนใหญ่เป็นคดีทางเพศ จำนวน 118 คดี รองลงมาเป็นคดีทางกายจำนวน 7 คดี คดีทางจิตใจและคดีทางสังคมประเภทละ 1 คดี

2. ข้อมูลจากสำนักงานอัยการสูงสุด มีคดีการกระทำความรุนแรงในครอบครัวในปีงบประมาณ พ.ศ. 2553 ที่เข้าสู่กระบวนการของอัยการจำนวนทั้งสิ้น 390 คดี สั่งฟ้องจำนวน 333 คดี คิดเป็นร้อยละ 85.39 โดยในจำนวนที่สั่งฟ้องขอให้ศาลใช้มาตรการทางกฎหมายจำนวน 35 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 10.51 และศาลได้กำหนดมาตรการหรือวิธีการบรรเทาทุกข์จำนวน 5 เรื่อง จากจำนวน 35 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 14.29 สั่งไม่ฟ้องจำนวน 12 คดี คิดเป็นร้อยละ 3.08 สั่งยุติคดี (ผู้เสียหายถอนคำร้องทุกข์) จำนวน 39 คดี คิดเป็นร้อยละ 10 และจากคดีที่อัยการสั่งฟ้อง 333 คดี ได้เข้าสู่กระบวนการศาลชั้นต้น จำนวน 238 คดี ซึ่งมีจำนวนน้อยกว่าที่อัยการสั่งฟ้อง อาจเนื่องจากอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลในจำนวน 238 คดี ศาลสั่งยกฟ้อง จำนวน 9 คดี คิดเป็นร้อยละ 3.78 สั่งจำคุกคดี (ขอมความ) จำนวน 14 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 5.88 และคดีที่ศาลสั่งลงโทษแล้ว จำนวน 215 คดี คิดเป็นจำนวนร้อยละ 90.34

3. ข้อมูลจากสำนักงานศาลยุติธรรม จำนวนคดีการกระทำความรุนแรงในครอบครัวในปี พ.ศ. 2553 ที่เข้าสู่กระบวนการของศาล มีจำนวน 240 คดี ซึ่งเป็นคดีที่ขึ้นสู่ศาลชั้นต้นและคดีที่ผู้เสียหาย (ผู้ถูกกระทำรุนแรง) ดำเนินการฟ้องศาลโดยตรงไม่ผ่านการร้องทุกข์ต่อตำรวจ จากจำนวนคดี 240 คดี มีการออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ จำนวน 30 คำสั่ง คิดเป็นร้อยละ 12.50 แยกเป็นคำสั่งที่ออกโดยพนักงานเจ้าหน้าที่ (ชั้นผู้ใหญ่) ซึ่งศาลเห็นชอบมีจำนวน 3 คำสั่ง และคำสั่งที่ออกโดยศาล จำนวน 27 คำสั่ง โดยไม่มีจำนวนการละเมิดคำสั่ง และการขอมความชั้นพิจารณาคดี จำนวน 11 คดี คิดเป็นร้อยละ 4.58 ของจำนวนคดีทั้งหมด

4. ข้อมูลจากระบบข้อมูลความรุนแรงในครอบครัวจากระบบงานสารสนเทศภายใต้เว็บไซต์ www.violence.in.th ประกอบด้วย เหตุการณ์การกระทำความรุนแรงต่อเด็ก สตรี และความรุนแรงในครอบครัวทั่วไป ทั้งที่เป็นคดีและไม่เป็นคดีในปี พ.ศ. 2553 มีจำนวน 916 เหตุการณ์ มีจำนวนผู้กระทำความรุนแรงเป็นเพศชาย จำนวน 645 ราย มากกว่าเพศหญิงจำนวน 86 ราย หรือร้อยละ 86.23 ไม่ระบุเพศผู้กระทำจำนวน 17 ราย หรือร้อยละ 2.27 ของจำนวนผู้กระทำทั้งหมด มีจำนวนผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวเป็นเพศหญิง จำนวน 653 ราย มากกว่าเพศชายจำนวน 77 ราย หรือร้อยละ 87.18 ไม่ระบุเพศผู้ถูกกระทำจำนวน 19 ราย หรือร้อยละ 2.54 ของจำนวนผู้ถูกกระทำความรุนแรงทั้งหมด ทั้งนี้การกระทำรุนแรงในจำนวน 1 ราย อาจมีการกระทำซ้ำมากกว่า 1 ครั้ง หรือ 1 เหตุการณ์ จังหวัดที่มีการจัดเก็บเหตุการณ์ความรุนแรงต่อเด็ก สตรี และความรุนแรงในครอบครัวทั่วไป จำนวนมากที่สุด 5 อันดับแรก ได้แก่ จังหวัดพัทลุง จำนวน 116 ราย จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 90 ราย จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 30 ราย จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 29 ราย และจังหวัดยโสธร จำนวน 27 ราย เมื่อแบ่งเป็นรายภาค ภาคที่มีจำนวนเหตุการณ์ความรุนแรงมากที่สุด ได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 285 ราย รองลงมาคือภาคใต้ จำนวน 246 ราย

ภาคกลาง จำนวน 212 ราย และภาคเหนือ จำนวน 173 ราย ตามลำดับประเภทความรุนแรง เป็น ความรุนแรงทางร่างกายมากที่สุด คือ ร้อยละ 61.29 รองลงมาคือ ความรุนแรงทางจิตใจจำนวนร้อยละ 27.54 สาเหตุความรุนแรงมี 5 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) เมาสุรา ยาเสพติด คิดเป็นร้อยละ 36.53 2) สุขภาพกายและจิตใจ คิดเป็นร้อยละ 18.50 3) นอกใจ หึงหวง คิดเป็นร้อยละ 17.93 4) เศรษฐกิจตกงาน คิดเป็นร้อยละ 9.20 5) สื่อลามก คิดเป็นร้อยละ 1.69 และไม่ระบุสาเหตุ คิดเป็นร้อยละ 16.15 สถานที่เกิดเหตุมีจำนวนทั้งหมด 16 แห่ง เช่น บ้านตนเอง บ้านคนอื่น หอพัก ถนนหรือทางหลวง สถานที่ทำงาน สวนสาธารณะ สถานศึกษา เป็นต้น ส่วนใหญ่เกิดในบ้านตนเองถึงร้อยละ 60.92 ช่วงเวลาที่เกิดเหตุ พบว่า ส่วนใหญ่เหตุการณ์ความรุนแรงต่อเด็ก สตรี และความรุนแรงในครอบครัวที่จัดเก็บ ไม่ได้ระบุช่วงเวลาที่เกิดเหตุ โดยช่วงเวลาที่ระบุพบว่า ส่วนใหญ่เป็นช่วง กลางคืนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 12.66 ซึ่งมีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกับช่วงเย็น คิดเป็นร้อยละ 12.12 ช่วงดึกเป็นช่วงเวลาที่มียุทธการน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 2.07 ความสัมพันธ์ของผู้กระทำ และผู้ถูกกระทำ พบว่า ความรุนแรงในครอบครัว มีจำนวน 694 ราย คิดเป็นร้อยละ 87.08 จาก จำนวนเหตุการณ์ทั้งหมด 797 ราย เป็นความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยามากที่สุด คือ จำนวน 479 ราย หรือร้อยละ 71.61 จำนวนคดีความรุนแรงในครอบครัวที่จัดเก็บในระบบข้อมูลมีจำนวน 108 คดี พบว่า ผู้หญิงถูกกระทำ ความรุนแรง จำนวน 97 ราย หรือ ร้อยละ 89.81 จำนวนคำสั่งคุ้มครองชั่วคราวโดยพนักงานเจ้าหน้าที่ (ชั้นผู้ใหญ่) และศาล จำนวน 102 คำสั่ง พนักงานเจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่ จำนวน 61 คำสั่ง และศาล จำนวน 41 คำสั่ง ส่วนใหญ่ยังอยู่ระหว่างการติดตามให้เป็นไปตามคำสั่ง จำนวนการขอความ มีการบันทึกข้อมูลจำนวน 127 คดี ส่วนใหญ่อยู่ระหว่างการไต่ถามไต่สวน คิดเป็นจำนวนร้อยละ 76.38 มีการขอความจำนวน 8 คดี อัยการสั่งไม่ฟ้องจำนวน 3 คดี ศาลลงโทษจำนวน 12 คดี ศาลยกฟ้องจำนวน 5 คดี อยู่ระหว่างอุทธรณ์โดยผู้กระทำ ความรุนแรงจำนวน 2 คดี

จากสถิติและข้อมูลความรุนแรงของหน่วยงานของรัฐ ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในสังคมไทยส่วนใหญ่มักจะเกิดขึ้นในสถาบันครอบครัว สถานศึกษา สถานที่ทำงาน ชุมชนทั้งในเขตชนบทและเขตเมือง จำนวนผู้ที่ถูกกระทำรุนแรงก็มักจะเป็นเด็ก เยาวชนและผู้หญิง ซึ่งสอดคล้องกับ นางเยาว์ แข่งเพ็ญแข (2553 : 5 – 10) กล่าวไว้ว่า ผู้ใหญ่ คือ ครูและพ่อแม่เป็นผู้ก่อความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชน โดยกระทำการรุนแรงทั้งทางด้านร่างกาย สภาพจิตใจ และการละเมิดทางเพศกับศิษย์และบุตรหลานเช่นกัน โดยใช้การวิจัยพฤติกรรมการบริหารชั้นเรียนระหว่างปี 2522 – 2545 สรุปว่า ครูสื่อสารทางลบและบริหารชั้นเรียนทางลบใช้อำนาจและความรุนแรงไม่เปลี่ยนแปลง การวิจัยด้านความรุนแรงในครอบครัวระหว่าง พ.ศ. 2539 กับ พ.ศ. 2542 พบว่าความ

รุนแรงที่พ่อแม่ใช้กับลูกได้แก่ การดุด่า ตะโกน ไล่เด็ก ขว้างปา กระทบ ตบ ตะค่อม ชูด้วยมีดและอาวุธปืน กระตืบ จับหัวกระแทกฝา และใช้หูหรือจี้ร่างกาย ฯ ความรู้สึกของเด็ก คือ โกรธ อายกั๊ก แค้น อายกั๊กหนีออกจากบ้าน ไม่รู้สึกอะไร ถ้าเด็กยอมรับความรุนแรงได้สูงจะยิ่ง ก้าวร้าวมากขึ้น และหากครอบครัวทำร้ายแบบใดก็ตามมีแนวโน้มที่ใช้ความรุนแรงแบบอื่น ๆ ตามมา ความรุนแรงที่เด็กได้รับทั้งที่บ้าน ชุมชนและโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ อมรวิรัช นาคทรพรพ (2549 : 6) สรุปว่า วัยรุ่นไทยประมาณ 10% อยู่ในวัฏจักรตบ-ตี-ตะค่อม-ตบ หรืออยู่ในสถานการณ์ความรุนแรงทางด้านการทำร้ายร่างกายมากขึ้น ทั้งเป็นฝ่ายถูกกระทำ และเป็นฝ่ายกระทำเอง เมื่อมีความขัดแย้งและปัญหาเกิดขึ้นเยาวชนและผู้ใหญ่จัดการอย่างไร ผลการสำรวจทัศนคติของประชาชน เรื่อง “ความขัดแย้งในประเทศไทย” พบว่า ปัญหาที่นำไปสู่ความขัดแย้งในสังคมเกิดจากการขาดการสื่อสาร ขาดการทำกิจกรรมร่วมกันและพูดไม่รู้เรื่อง ในครอบครัวขาดการทำกิจกรรมร่วมกัน และขาด การสื่อสารสองทาง สำหรับความเห็นต่อการแก้ปัญหาความขัดแย้งในสังคมต้องใช้ศาล และใช้กฎหมาย ส่วนในครอบครัวควรใช้หลายวิธีได้แก่ ไม่พูดกันสักพัก ให้คนกลางเจรจาและควรพูดกันด้วยเหตุผล สำหรับในองค์กรควรใช้คนกลาง ไม่พูดกันสักระยะ พูดกันให้เห็นคำเห็นแดง แดกหักเลย ฟ้องเจ้านาย และพูดกันด้วยเหตุด้วยผลตามลำดับ อย่างไรก็ตามส่วนใหญ่เชื่อว่าสันติวิธีสามารถแก้ปัญหาและความขัดแย้งได้ หากทุกคนในองค์กรให้ความสนใจและตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการความขัดแย้ง

จากข้อมูลเบื้องต้นทำให้ทราบปัญหาความขัดแย้ง ความรุนแรงในสังคมไทยมีจำนวนมากมายและกลายเป็นปัญหาระดับชาติ ที่เป็นตัวฉุดฉุดในการพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้าน หลากหลายมิติ เช่น มิติทางความมั่นคง การเมือง สังคม เศรษฐกิจ การศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ฯลฯ หรือเป็นความผิดพลาดทางโครงสร้าง ได้แก่ ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง (Structural Violence) และความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม (Cultural Violence) ตลอดจนโครงสร้างเชิงพุทธที่พุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ แต่กลับมีความรุนแรงเชิงโครงสร้างและความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมแอบแฝงอยู่ตามแนวคิดของโยฮัน กัลตุง (Johan Galtung) นักสันติวิธีแห่งสถาบันวิจัยเพื่อสันติภาพแห่งกรูทออสโล ผู้ได้รับรางวัลสันติภาพระดับโลกของมูลนิธิโนเบลแห่งประเทศนอร์เวย์ (โยฮัน กัลตุง, 2538 : 153) และสอดคล้องกับ เอกชัย จุลละจาริตต์ (2552 : 45 – 47) กล่าวไว้ว่า สาเหตุที่ประเทศไทยมีความรุนแรงมากมาย เริ่มตั้งแต่การคิดไม่ดี ทำไม่ได้อย่างรุนแรง จนถึงขั้นทำร้ายกันและกันด้วยคำพูด และการกระทำต่าง ๆ เช่น การพูดจาหยาบคาย ก้าวร้าว รุนแรง โทก หลอกหลวง น้อ โกง ป้ายร้าย ป้ายสี ปลูกกระดุมมวลชน ปิดการจราจร ปิดล้อม ยึดสถานที่ราชการ ลงท้ายด้วยการเบียดเบียน ทำร้ายชีวิต ทรัพย์สินของตนเองหรือทรัพย์สินของผู้อื่น รวมทั้งของรัฐ ทำลายความมั่นคง ทำลายสถาบันหลักของชาติ ทำลายโครงสร้างต่าง ๆ ในการพัฒนาประเทศและ

ประชาธิปไตย จนทำให้ประเทศไทยบอบช้ำเป็นอันมาก แม้ประเทศไทยจะมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ แต่คนไทยกลับมีความเสื่อมสลายทางด้านคุณธรรม จนถึงภาวะวิกฤติทางคุณธรรมที่ต้องรีบเร่งแก้ไขอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยการหัดกลับมาศึกษาหลักคุณธรรมที่ถูกต้องเพื่อนำสันติสุขกลับคืนสังคมไทย

นอกจากนั้น นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2538 : 1-3) กล่าวว่า โครงสร้างวัฒนธรรมไทยร่วมสมัย และโครงสร้างระบบการศึกษามีความอ่อนแอ อยู่ในขั้นวิกฤติในการจัดการความขัดแย้งและแก้ไขปัญหา มองความขัดแย้งเป็นเรื่องไม่ดี ไม่มีมารยาทไม่ควรให้เกิดขึ้น โดยเฉพาะความขัดแย้งกับผู้ใหญ่ จึงเกิดความผิดหวัง ความเจ็บปวด เครื่องมือที่ใช้คือ อดทนอดกลั้น ประนีประนอม ขอมตาม ต่อหน้าจะไม่แสดงความคิดที่แตกต่างให้ปรากฏบ่อยครั้ง กลับแสดงความยินดี คำชม สนิทสนมแต่เปลือก คนไทยจึงเก็บกดความขัดแย้งไว้จะแสดงออกกลับหลังด้วยการนินทา แดกดัน ไม่รวมมือ ทำให้อีกฝั่งอ่อนแอและเกิดความเจ็บปวดทางใจทางอารมณ์ มีตั้งแต่ทนได้ถึงขั้นทนไม่ได้ จึงใช้อาวุธทำร้ายให้ตายดับกันไปข้างหนึ่ง สังคมไทยจึงดูเป็นสังคมที่สงบสันติ แต่พร้อมจะใช้ความรุนแรง ดังนั้นต้องสร้างค่านิยมสันติวิธีตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงระดับมหาวิทยาลัย โดยมีการนิยามความหมายของ “สันติวิธี” ไว้ในความหมายต่าง ๆ เช่น ไพศาล วงศ์วรสิทธิ์ (2533 : 26 - 28) กล่าวว่า สันติวิธีคือ วิธีการแก้ไขความขัดแย้ง หรือตอบโต้ในสถานการณ์หนึ่ง ๆ โดยไม่ใช้ความรุนแรงต่อคู่กรณี โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เป็นการประทุษร้ายต่อร่างกายและชีวิต และ โคทม อาริยา (2546 : 23 - 25) นิยามว่า สันติวิธี หมายถึง วิธีการจัดการความขัดแย้งวิธีหนึ่ง โดยการใช้สันติวิธีเป็นวิธีการที่น่าจะสูญเสียน้อยที่สุด ทั้งระยะสั้น ระยะยาว ทั้งรูปธรรม นามธรรม ผิดกับการใช้ความรุนแรง ฉะนั้น การศึกษาด้านสันติวิธีในสถาบันการศึกษาก็คือการสอนวิธีการที่จะนำไปสู่สันติภาพ สันติสุขโดยไม่ใช้ความรุนแรง ซึ่งมักจะจัดไว้ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องสันติภาพ (Education about Peace) และ การศึกษาเพื่อสร้างสันติภาพ (Education for Peace) เป็นการศึกษาเพื่อแก้ปัญหาหรือสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้น เน้นหนักเนื้อหาและกระบวนการทางการศึกษา เพื่อให้การศึกษาเป็นไปเพื่อสร้างความสงบสุขในตัวมนุษย์ สันติสุขในสังคมและสันติภาพขึ้นในโลก ในระยะแรก ๆ ของความสนใจเกี่ยวกับเรื่องของสันติศึกษานับตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่สองมานั้น สันติภาพกับการศึกษามีความหมายกว้างครอบคลุมแนวคิดการศึกษาเรื่องของสันติภาพและการศึกษาเพื่อสันติภาพพร้อมกันไป และเรียกว่า “สันติศึกษา” ดังนั้นเมื่อพูดถึงสันติศึกษา (Peace Education) จึงต้องกำหนดให้ชัดว่ามีความหมายถึง Peace Studies หรือ Education for Peace เพื่อให้เกิดความชัดเจนและครอบคลุมในการศึกษาสันติศึกษามากขึ้น (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์, 2534 : 166 - 167)

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษา “สันติศึกษา” ในมิติทางการศึกษา เนื่องจากการศึกษาสันติศึกษาในประเทศไทยเริ่มศึกษากันจริงจังหลังจากที่องค์การศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือองค์การยูเนสโกได้ประกาศให้ปี ค.ศ. 1986 (พ.ศ.2529) เป็นปีสากลแห่งสันติภาพขององค์การสหประชาชาติ ประเทศไทยได้ร่วมกับองค์การ ยูเนสโกจัดกิจกรรมเฉลิมฉลองปีสากลแห่งสันติภาพ โดยในส่วนของทบวงมหาวิทยาลัยในฐานะ หน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาได้พยายามนำความรู้ทางด้าน สันติศึกษาเข้ามาเผยแพร่ทางวิชาการ การจัดการเรียนการสอนนับตั้งแต่นั้นเป็นมา การศึกษาสันติ ศึกษาและสันติภาพของไทยมีทั้งในการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา การประชุมสัมมนา การ เผยแพร่ผ่านสิ่งพิมพ์ การอบรมทักษะสันติภาพต่าง ๆ การเผยแพร่ความรู้ในเว็บไซต์ การจัด กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ กิจกรรมเชิงสัญลักษณ์ การรณรงค์ต่าง ๆ การสอดแทรกสันติภาพในการ เผยแพร่ศาสนา การใช้สื่อมวลชน และผ่านกระบวนการขัณฑาทองสังคม ในขณะที่รูปแบบสันติ ศึกษามีความหลากหลาย แต่การวิจัยกลับยังไม่ครอบคลุมการศึกษาสันติศึกษาและสันติภาพ ดังกล่าว (ทศนีย์ จันอินทร์, 2550 : 6) ซึ่งสอดคล้องกับ สุนีย์ สุขเจริญ (2533) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ทางเลือกในการจัดการสันติศึกษาในหลักสูตรของมหาวิทยาลัยตามทัศนะของนักวิชาการ” ผลการวิจัยพบว่า นักวิชาการมีความเห็นที่สอดคล้องกันว่า “สันติศึกษา หมายถึง การใช้ กระบวนการศึกษาในการเสริมสร้างคนให้มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องสันติภาพ สามารถแก้ไข ปัญหาความขัดแย้ง ความรุนแรงด้วยสันติวิธี รวมทั้งการศึกษาเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันอย่าง สร้างสรรค์” และหลักสูตรของมหาวิทยาลัยควรมุ่งหมายเพื่อให้มีทักษะรู้จักแก้ไขปัญหาความ ขัดแย้ง ความรุนแรงอย่างสันติวิธี ตระหนักถึงคุณค่า และมีจิตใจใฝ่สันติ ตลอดจนมีความรู้ ความ เข้าใจเรื่องสันติภาพด้านเนื้อหาสาระ ประกอบด้วย โครงสร้างสังคมที่ไม่เป็นธรรม วิธีการลดความ รุนแรง สร้างสันติภาพ ประวัติศาสตร์ที่มาของภาวะอันไร้สันติภาพ ความสัมพันธ์ที่สันติและไม่ สันติ สันติวิธี การแข่งขัน การสร้าง การสะสม และการลดอาวุธ โดยการจัดการเรียนการสอนตาม จุดมุ่งหมายดังกล่าว ควรจัดแบบ “สหวิทยาการ” เน้นการแก้ปัญหา มีการสัมมนาอภิปราย ฝึกทักษะ ในสถานการณ์จำลอง มีโลกทัศน์กว้าง ใจกว้าง ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นเห็นคุณค่า มีศรัทธา มี ความรู้ ความเข้าใจในปรัชญา และวัตถุประสงค์ของการสอนสันติภาพ วิธีการสอนสันติภาพควร สอดแทรกแนวคิดสันติศึกษาในรายวิชาต่าง ๆ หรือจัดรายวิชาไว้ในหมวดวิชาพื้นฐานทั่วไปของ มหาวิทยาลัย หรือเป็นวิชาเลือก

จากความสำเร็จในการจัดการศึกษาสันติศึกษาข้างต้น คณะรัฐมนตรีได้มีมติที่ประชุม เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2548 เห็นชอบตามมติคณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอรัฐมนตรีคณะที่ 7 ฝ่ายกฎหมาย พลังงาน ระบบราชการ และประชาสัมพันธ์ อ้างจากหนังสือของสำนักเลขาธิการ

คณะรัฐมนตรีที่ นร0504/18022 (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2548) เห็นชอบให้จัดตั้งศูนย์สันติวิธีหรือศูนย์สันติศึกษาขึ้นในมหาวิทยาลัย เพื่อบรรจุเรื่องการจัดความขัดแย้งเป็นหลักสูตรหนึ่งของมหาวิทยาลัย และจัดตั้งสถาบันหรือองค์กรอิสระเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งและไกล่เกลี่ยความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ซึ่งสอดคล้องกับรายงานประจำปีของคณะกรรมการการดำเนินงานกิจกรรมการสร้างรายวิชาและการจัดการเรียนการสอนในหมวดวิชาศึกษาทั่วไปเพื่อพัฒนานิสิตนักศึกษาเครือข่ายสถาบันอุดมศึกษาเขตภาคกลางเพื่อพัฒนาบัณฑิตอุดมคติไทย คณะกรรมการดำเนินงานกิจกรรมการสร้างรายวิชาและการจัดการเรียนการสอนในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป เพื่อพัฒนานิสิตนักศึกษา เครือข่ายสถาบันอุดมศึกษาเขตภาคกลางเพื่อพัฒนาบัณฑิตอุดมศึกษาไทย (2554 : 5) ได้สรุปไว้ว่า การจัดการเรียนการสอนในหมวดวิชาศึกษาทั่วไปตามหลักสูตรระดับปริญญาตรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ควรมีการสร้างหลักสูตรและเปิดรายวิชาที่มีความทันสมัย เหมาะสมกับเหตุการณ์หรือบริบทของสังคมไทยในปัจจุบัน และรองรับสิ่งที่เกิดขึ้นและเกิดผลกระทบต่อสังคมไทยในอนาคต ในรายวิชาที่มหาวิทยาลัยควรนำไปพิจารณาเปิดการเรียนการสอน ได้แก่ รายวิชาเกี่ยวกับการเป็นพลเมืองโลกและพลเมืองที่ดี ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สันติศึกษาหรือสันติภาพ การป้องกันภัยพิบัติธรรมชาติ อาเซียนศึกษา และการเรียนรู้สู่จิตสำนึกที่ดี เช่น จิตตปัญญาศึกษา การพัฒนาจิต เป็นต้น

การจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษานั้น ผู้สอนในแต่ละวิชาจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร คำอธิบายรายวิชา เนื้อหาสาระ ทฤษฎีทางการเรียนรู้ ทฤษฎีและองค์ความรู้ต่าง ๆ ของแต่ละรายวิชา การจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย รูปแบบและวิธีการสอนต่าง ๆ การปรับเปลี่ยนกลวิธีการสอนของอาจารย์ในระดับอุดมศึกษา เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษามีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลตามหลักสูตร มาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ มาตรฐานการอุดมศึกษา และกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2552 : 2 - 4)

ปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนด้านสันติศึกษาในระดับอุดมศึกษาปรากฏมีมหาวิทยาลัยทั้งมหาวิทยาลัยของรัฐและมหาวิทยาลัยเอกชน ได้ให้ความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาสันติศึกษา (Peace Studies) ในระดับปริญญาตรี เช่น รายวิชาสันติศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และรายวิชามนุษย์กับสันติภาพ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รายวิชาสันติภาพศึกษา มหาวิทยาลัยสยาม รายวิชาการแปลงเปลี่ยนความขัดแย้งโดยสันติวิธี และรายวิชาสังคมสงเคราะห์ และสันติ มหาวิทยาลัยมหิดล รายวิชาการจัดการความขัดแย้งในชีวิตประจำวัน สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ รายวิชาสันติศึกษา มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง รายวิชามนุษย์กับสันติภาพ

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ราชวิทยาลัยสัตวศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี ราชวิชาการจัดการความ
 จัดแย้ง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ราชวิทยาลัยสัตวศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ เป็นต้น
 นอกจากนี้ยังมีรายวิชาที่สอดแทรกเนื้อหาทางด้านสัตวศาสตร์ การเปลี่ยนแปลงความขัดแย้ง การ
 จัดการความขัดแย้งและการลดความขัดแย้งในรายวิชาต่าง ๆ ทุกระดับการศึกษาทั้งระดับปริญญาตรี
 ระดับปริญญาโท และระดับปริญญาเอก รวมทั้งมีการจัดตั้งหน่วยงานสันติวิธี เพื่อส่งเสริมและ
 สนับสนุนการจัดการความขัดแย้ง การลดความขัดแย้งเพื่อสร้างสันติวิธีแก่สังคมและประเทศชาติ
 เช่น ศูนย์ศึกษาสันติภาพและความขัดแย้ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สถาบันสิทธิมนุษยชนและ
 สันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล (เกิดจากการรวมกันของศูนย์ศึกษาและพัฒนาสันติวิธีกับศูนย์สิทธิ
 มนุษยชนศึกษาและการพัฒนา) ศูนย์ข่าวสารสันติภาพ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า ศูนย์สันติวิธีและธรรมาภิบาลนักศึกษา
 มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ สถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เป็นต้น นอกจากนี้
 นักวิชาการและนักสันติวิธีจากหน่วยงานสันติวิธีข้างบนได้มีการรวมกลุ่มเพื่อจัดตั้ง “เครือข่ายสันติ
 ศึกษาอุดมศึกษา” ขึ้นเพื่อเป็นศูนย์กลางประมวลผลและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านสันติวิธี
 วิเคราะห์และแนะนำมาตรการสันติวิธี เพื่อป้องกันระงับ และบรรเทาความรุนแรง ตลอดจนการ
 คลี่คลายความขัดแย้ง และพร้อมเป็นเครือข่ายติดต่อผู้สนับสนุนและเกี่ยวข้องกับสันติวิธี แต่ผลการ
 ดำเนินการยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากนัก (ประชาไทออนไลน์, 2555)

จากมูลเหตุข้างบน แสดงให้เห็นความสำคัญและความสัมพันธ์ในการจัดการเรียนการ
 สอนในระดับอุดมศึกษาในแต่ละรายวิชานั้น ผู้สอนจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องหลักสูตร
 คำอธิบายรายวิชา เนื้อหาสาระ ทฤษฎีทางการเรียนรู้ ทฤษฎีและองค์ความรู้ต่าง ๆ ของแต่ละ
 รายวิชา การจัดการเรียนการสอน รูปแบบและวิธีการสอนต่าง ๆ การปรับเปลี่ยนกลวิธีการสอน
 ของอาจารย์ในระดับอุดมศึกษา เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษามีประสิทธิภาพ
 และประสิทธิผลตามหลักสูตร และมาตรฐานการจัดการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา และกรอบ
 มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ซึ่ง
 สอดคล้องกับ ทิศนา แขมมณี (2548 : 274) ได้กล่าวไว้ว่า นักคิด นักการศึกษา และครูอาจารย์ได้
 พยายามจัดการเรียนการสอน โดยมีการประยุกต์ทฤษฎีและองค์ความรู้ให้มีความเหมาะสมกับ
 บริบทไทย ปัญหาและความต้องการ กระบวนการเรียนการสอนที่ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบ
 และได้รับการทดลองใช้เพื่อพิสูจน์ทดสอบประสิทธิภาพแล้ว ถือว่าเป็นรูปแบบการเรียนการสอน
 หรือแบบแผนของการจัดการเรียนการสอนที่ผู้อื่นสามารถนำไปใช้แล้วจะเกิดผลตามวัตถุประสงค์
 ของรูปแบบนั้นได้ นับได้ว่าเป็นการช่วยให้แนวทางแก่ผู้ปฏิบัติ ไม่ต้องเสียเวลาลองผิดลองถูก หาก
 ได้รูปแบบที่ตรงกับวัตถุประสงค์ในการสอนก็จะเกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างมากมาย ในส่วน

ของรายวิชาสันตศึกษาที่เช่นเดียวกัน ผู้สอนต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับคำอธิบายรายวิชาในหลักสูตร เนื้อหาสาระ ทฤษฎีและองค์ความรู้ทางด้านสันตศึกษา ทฤษฎีการเรียนรู้และการสอน ตลอดจนรูปแบบและวิธีการสอนด้านสันตศึกษา เพื่อสามารถถ่ายทอดความรู้ทางด้านสันตศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป้าหมายของสันตศึกษา คือ “สันตภาพ” นั่นเอง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษางานวิจัยเรื่อง “การพัฒนา รูปแบบสอนสันตศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย” เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสันตศึกษาที่สถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ดำเนินการอยู่ และเพื่อวิจัยและพัฒนา รูปแบบการสอนสันตศึกษา วิธีการสอนสันตศึกษาในมหาวิทยาลัยของรัฐ และมหาวิทยาลัยเอกชน สถาบันอุดมศึกษาไทย โดยสนใจที่จะศึกษาทดลองใช้รูปแบบการสอนสันตศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย หมวควิชาศึกษาทั่วไปและหมวควิชาเลือกเสรี ระดับปริญญาตรีในรายวิชาการแปลงเปลี่ยนความขัดแย้งโดยสันตวิธี มหาวิทยาลัยมหิดล และรายวิชาการจัดการความขัดแย้งในชีวิตประจำวัน สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของนักศึกษาในรายวิชาการแปลงเปลี่ยนความขัดแย้งโดยสันตวิธี มหาวิทยาลัยมหิดล และรายวิชาการจัดการความขัดแย้งในชีวิตประจำวัน สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ ประจำภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2556 ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มทดลอง จำนวน 150 คน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยให้นักศึกษาทำแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้งในชีวิตประจำวันของนักศึกษา และสิ่งที่นักศึกษาต้องการให้เกิดขึ้นในการจัดการการเรียนการสอน พบว่า ปัญหาความขัดแย้งที่นักศึกษากำลังประสบปัญหามากที่สุดสามลำดับแรกได้แก่ 1) ปัญหาความขัดแย้งภายในจิตใจจากการแสดงความคิดเห็นแตกต่างจากบุคคลอื่น จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 50.66 2) ปัญหาความขัดแย้งกับครอบครัว ญาติพี่น้อง และเพื่อน จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 24.66 และ 3) ปัญหาความขัดแย้งในการทำงานร่วมกับบุคคลอื่น จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 20 และสิ่งที่นักศึกษาอยากให้เกิดขึ้นในการจัดการเรียนการสอนสันตศึกษา มากที่สุดสามลำดับแรก ได้แก่ 1) อยากทราบวิธีการจัดการความขัดแย้งเวลาที่แสดงความคิดเห็นแตกต่างจากบุคคลอื่น จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 41.33 2) อยากให้มีการฝึกทักษะการจัดการความขัดแย้งในสถานการณ์ต่าง ๆ จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 38.66 และ 3) อยากให้มีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายและทำท่ายมากกว่าการบรรยายทฤษฎี จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 16.66 จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ของทั้งสองรายวิชาประสบปัญหาความขัดแย้งภายในจิตใจของตัวเองเมื่อต้องอยู่ในสถานการณ์การแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างจากบุคคลอื่น ปัญหาความขัดแย้งระหว่างบุคคล ได้แก่ ปัญหาความขัดแย้งกับครอบครัว ญาติพี่น้อง และเพื่อน และปัญหาความขัดแย้งในการ

ทำงานร่วมกับผู้อื่น และสิ่งที่นักศึกษาอยากให้เกิดขึ้นในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาสันติศึกษา คือ ความรู้และทักษะการจัดการความขัดแย้งภายในจิตใจของตัวเองเวลาอยู่ในสถานการณ์ความขัดแย้งเมื่อต้องแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างจากบุคคลอื่น และความสามารถในการจัดการความขัดแย้งในสถานการณ์ต่าง ๆ และการมีการจัดการเรียนการสอนสันติศึกษาที่หลากหลายและท้าทาย ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการทดลองใช้รูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทยในสองชั้นเรียนดังกล่าวในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 ประโยชน์ที่จะได้จากการวิจัยทำให้ได้รูปแบบการสอนและกระบวนการการเรียนการสอนตามแนวสันติศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่สถาบันต่าง ๆ สามารถนำไปปรับใช้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการศึกษาที่ในการเสริมสร้างบุคคลให้มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องสันติภาพ สามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ความรุนแรง และการลดความขัดแย้ง ความรุนแรงด้วยสันติวิธี มุ่งเน้นการพัฒนาความคิด จิตใจ อารมณ์ภายในตนอย่างแท้จริงก่อให้เกิดการตระหนักรู้ในตนเอง รู้ถึงคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ โดยปราศจากอคติ ความขัดแย้ง และความรุนแรง ได้แนวทางการพัฒนาอาจารย์ในระดับมหาวิทยาลัยให้มีความรู้และทักษะในการสอนตามแนวสันติศึกษา และก่อให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาตามแนวสันติศึกษาในหมู่นักการศึกษา และการจัดการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของไทย ช่วยผลักดันการจัดการเรียนการสอนสันติศึกษาให้มีการแพร่หลายมากขึ้นในวงการศึกษาไทย อันจะส่งผลให้ผู้เรียนวิชาสันติศึกษา มีความรู้ ความเข้าใจและตระหนักในการนำสันติศึกษา และสันติวิธีไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน การทำงาน การอยู่ร่วมกันในสังคม ส่งผลให้สังคมไทยเกิดสันติสุข ตามหลักการศึกษาที่ว่า “การศึกษาคือความเจริญงอกงาม และการพัฒนา” เช่นเดียวกัน “การศึกษาสันติศึกษาคือความเจริญงอกงาม และการพัฒนาทางด้านสันติศึกษา”

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานและสถานการณ์เกี่ยวกับสันติศึกษาที่สถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ดำเนินการอยู่
2. เพื่อศึกษาแนวทางการสอนสันติศึกษาในมหาวิทยาลัยของรัฐและมหาวิทยาลัยเอกชน สถาบันอุดมศึกษาไทย
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการสอนสันติศึกษา วิธีการสอนสันติศึกษาในมหาวิทยาลัยของรัฐและมหาวิทยาลัยเอกชน สถาบันอุดมศึกษาไทย

คำถามการวิจัย

1. สถาบันอุดมศึกษาไทยต่าง ๆ ที่ดำเนินการด้านสันติศึกษา มีแนวคิดและวิธีการอย่างไร

2. สถาบันอุดมศึกษาไทยต่าง ๆ ที่ดำเนินการสอนสันติศึกษา มีแนวทางในการสอนอย่างไร

3. รูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทยที่ดำเนินการสอนสันติศึกษา มีแนวคิดและวิธีการอย่างไร

ขอบเขตของการวิจัย

1. เนื้อหาการวิจัย

1.1 ศึกษาความรู้สันติศึกษาจากหน่วยงานด้านสันติศึกษาและสันติวิธีในสถาบันอุดมศึกษาไทย จำนวน 8 หน่วยงาน และหน่วยงานสันติศึกษาและสันติวิธีสังกัดสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 1 หน่วยงาน ได้แก่ สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล สถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น สถาบันศาสนา วัฒนธรรมและสันติภาพ มหาวิทยาลัยพายัพ ศูนย์ศึกษาสันติภาพและความขัดแย้ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ศูนย์ศึกษาสิทธิมนุษยชนและสันติวิธี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ศูนย์ข่าวสารสันติภาพ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์สันติวิธีและธรรมาภิบาลนักศึกษา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ และสำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาลสถาบันพระปกเกล้า

1.2 ศึกษาการจัดการเรียนการสอนสันติศึกษา ระดับปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษาไทย จำนวน 15 รายวิชา จากมหาวิทยาลัยของรัฐ จำนวน 8 แห่ง และมหาวิทยาลัยเอกชน จำนวน 5 แห่ง ได้แก่ รายวิชาการแปลงเปลี่ยนความขัดแย้งโดยสันติวิธีและรายวิชาสังคม สงครามและสันติ มหาวิทยาลัยมหิดล รายวิชามนุษย์กับสันติภาพและรายวิชาสันติศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รายวิชามนุษย์กับสันติภาพ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ รายวิชาวิชาสันติภาพและความสมานฉันท์ มหาวิทยาลัยพายัพ รายวิชาสันติศึกษา มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง รายวิชาสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม รายวิชาสันติศึกษา มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ รายวิชาความเป็นธรรมทางสังคมและสันติภาพ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร รายวิชาการจัดการความขัดแย้ง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ รายวิชาสันติศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ รายวิชาสันติภาพศึกษา มหาวิทยาลัยสยาม รายวิชาการจัดการความขัดแย้ง มหาวิทยาลัยขอนแก่น รายวิชาสันติศึกษา มหาวิทยาลัยฟาฏอนี และรายวิชาการจัดการความขัดแย้งในชีวิตประจำวัน สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

1.3 ศึกษาการพัฒนารูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทยในมหาวิทยาลัยของรัฐ จำนวน 1 รายวิชา และมหาวิทยาลัยเอกชน จำนวน 1 รายวิชา ได้แก่ รายวิชา

การแปลงเปลี่ยนความขัดแย้งโดยสันติวิธี มหาวิทยาลัยมหิดล และรายวิชาการจัดการความขัดแย้งในชีวิตประจำวัน สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาในชั้นตอนที่ 3 (R_2) การทดลองใช้รูปแบบการสอนสันติศึกษา เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาการแปลงเปลี่ยนความขัดแย้งโดยสันติวิธี มหาวิทยาลัยมหิดล ประจำปีการศึกษา 2556 จำนวน 250 คน และนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาการจัดการความขัดแย้งในชีวิตประจำวัน สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ ประจำปีการศึกษา 2556 จำนวน 100 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาในชั้นตอนที่ 3 (R_2) การทดลองใช้รูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาการแปลงเปลี่ยนความขัดแย้งโดยสันติวิธี มหาวิทยาลัยมหิดล ประจำปีการศึกษา 2556 ที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม จำนวน 82 คน และนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาการจัดการความขัดแย้งในชีวิตประจำวัน สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ ประจำปีการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2556 ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่ายโดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม จำนวน 49 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลหลัก จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและสถานการณ์ในการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย ในชั้นตอนที่ 1 (R_1) การวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์ผู้สอนสันติศึกษา และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านสันติศึกษา จำนวน 29 คน อาจารย์ผู้สอนสันติศึกษา จำนวน 8 คน และนักศึกษารายวิชาสันติศึกษา จำนวน 12 คน ที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

3. ระยะเวลา การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษารายวิชาที่เปิดสอนในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 10 ครั้ง ๆ ละ 3 ชั่วโมง เป็นเวลา 10 สัปดาห์ โดยเริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคม 2556 – กุมภาพันธ์ 2557

4. ตัวแปรที่ศึกษา

4.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ รูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย

4.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความรู้ด้านสันติศึกษา เจตคติต่อวิชาสันติศึกษา ความสามารถในการจัดการความขัดแย้ง และความพึงพอใจต่อรูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย

นิยามศัพท์เฉพาะ

สันติศึกษา หมายถึง การศึกษาแนวคิด ทฤษฎีด้านสันติภาพ สันติภาพภายใน สันติภาพภายนอก ความขัดแย้ง ความรุนแรง สันติวิธี และการจัดการความขัดแย้ง

สันติภาพ หมายถึง สภาวะที่ปราศจากความขัดแย้ง และความรุนแรง แต่หากเกิดความขัดแย้ง ความรุนแรงขึ้นก็จะมีวิธีการจัดการความขัดแย้ง และความรุนแรงลง ได้อย่างสร้างสรรค์

ความขัดแย้ง หมายถึง ธรรมชาติของมนุษย์ที่บุคคลแสดงความคิดเห็น ความเชื่อ ความต้องการที่แตกต่างกัน ไม่เหมือนกัน ทำให้เกิดการโต้เถียง โต้แย้ง การดื้อรั้นต่อสู้ และแข่งขันกัน

ความรุนแรง หมายถึง การแสดงออกทางการกระทำ การพูด และการแสดงอารมณ์ความรู้สึกต่อบุคคล หรือกลุ่มสังคม ที่ส่งผลเสียต่อร่างกาย อารมณ์ และจิตใจ เช่น การแสดงอารมณ์โกรธ เกลียด ลุ่มหลง การด่าทอ การทะเลาะวิวาท การทำร้ายร่างกายผู้อื่นจนถึงการมุ่งเอาชีวิตผู้อื่นด้วยการฆ่า การทำลายชีวิต และการทำสงคราม

สันติวิธี หมายถึง วิธีการไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ความรุนแรงในตัวบุคคล กลุ่ม องค์กร และสังคม ด้วยวิธีการจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธี เช่น การสร้างสันติภายใน การเจรจาต่อรอง การไกล่เกลี่ย การสานเสวนา การฟังอย่างลึกซึ้ง และการวิพากษ์วิจารณ์อย่างสร้างสรรค์

รูปแบบการสอน หมายถึง การจัดกระบวนการเรียนการสอน ได้แก่ การสร้างวัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน วิธีการสอน ขั้นตอนการสอน สื่อ และการประเมินผล รวมทั้งบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนการสอน เช่น อาจารย์ นักศึกษา และวิทยากร

รูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย หมายถึง การจัดกระบวนการเรียนการสอนรายวิชาสันติศึกษาหลักสูตรปริญญาตรีในหมวดวิชาศึกษาทั่วไปหรือหมวดวิชาเลือกเสรี มีองค์ประกอบสำคัญ จำนวน 11 องค์ประกอบได้แก่ หลักการสอนสันติศึกษา, วัตถุประสงค์การสอนสันติศึกษา, เนื้อหาการสอนสันติศึกษา, วิธีการสอนสันติศึกษา, ขั้นตอนการสอนสันติศึกษา, สื่อการสอนสันติศึกษา, การประเมินผลการสอนสันติศึกษา, บริบทที่เกี่ยวข้องกับการสอนสันติศึกษา, บทบาทผู้สอน ผู้เรียน และวิทยากรพิเศษ, ระบบการสนับสนุนและการพัฒนาอาจารย์ผู้สอนสันติศึกษา และเงื่อนไขในการนำรูปแบบการสอนสันติศึกษาไปใช้

แนวทางการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย หมายถึง การพัฒนาแบบจำลอง การสอนรายวิชาสันติศึกษาหลักสูตรปริญญาตรีในหมวดวิชาศึกษาทั่วไปหรือหมวดวิชาเลือกเสรี ของมหาวิทยาลัยของรัฐและมหาวิทยาลัยเอกชน สถาบันอุดมศึกษาไทย สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ โดยอาจารย์ผู้สอนรายวิชาสันติศึกษา และ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสันติศึกษาเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนการสอนสันติศึกษาได้แก่ การสร้าง วัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน วิธีการสอน ขั้นตอนการสอน สื่อ และการ ประเมินผล รวมทั้งบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนการสอน เช่น อาจารย์ นักศึกษา และ วิทยากรพิเศษ

สถาบันอุดมศึกษา หมายถึง สถาบันอุดมศึกษาไทยตามพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่จัดการศึกษาระดับสูงกว่ามัธยมศึกษา ในงานวิจัยนี้ หมายถึง การจัดการ ศึกษาระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยของรัฐ และมหาวิทยาลัยเอกชน สถาบันอุดมศึกษาไทย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

ความรู้ด้านสันติศึกษา หมายถึง ความเข้าใจเนื้อหา แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับ สันติภาพ สันติวิธี ความขัดแย้ง ความรุนแรง และการจัดการความขัดแย้ง

เจตคติต่อวิชาสันติศึกษา หมายถึง ทำที่ความรู้สึก ความคิด และอารมณ์ที่มีต่อความ ขัดแย้ง และความรุนแรง และการจัดการความขัดแย้งในการเรียนวิชาสันติศึกษา

ความสามารถในการจัดการความขัดแย้ง หมายถึง การแสดงความคิดเห็น การแสดง ความรู้สึก อารมณ์ต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดความขัดแย้ง และการจัดการควบคุมความคิดเห็น การ แสดงออกทางความรู้สึก - อารมณ์ และการกระทำต่าง ๆ ไม่ให้เกิดความขัดแย้งได้

ความพึงพอใจต่อรูปแบบการสอนสันติศึกษา หมายถึง ความรู้สึกชื่นชอบ ประทับใจ ของผู้เรียนต่อรูปแบบการสอนสันติศึกษาในชั้นเรียน ทั้งตัวอาจารย์ผู้สอน วิธีการสอน เทคนิคการ สอน กิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผลการเรียนรู้

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ทำให้ทราบข้อมูลพื้นฐานและสถานการณ์เกี่ยวกับสันติศึกษา ที่หน่วยงานด้านสันติ ศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ดำเนินการอยู่

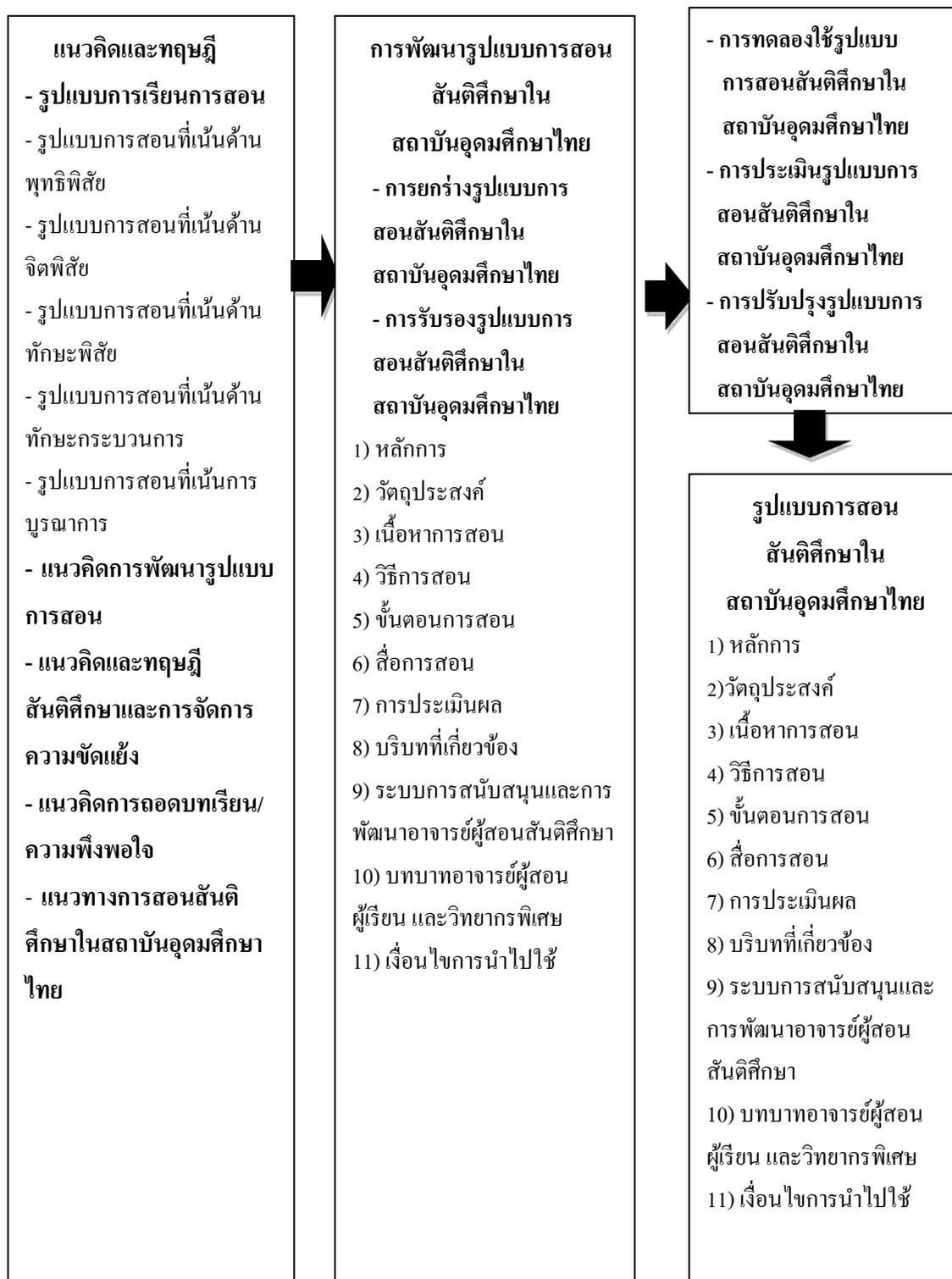
2. ได้รูปแบบการสอนสันติศึกษาในระดับอุดมศึกษาไทย ที่อาจารย์ผู้สอนสันติศึกษา และสถาบันต่าง ๆ ที่ดำเนินการสอนสันติศึกษา สามารถนำไปปรับใช้ให้เกิดการศึกษาในการ เสริมสร้างบุคคลให้มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องสันติภาพ สามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ความ รุนแรง และการลดความขัดแย้ง ความรุนแรงด้วยสันติวิธี

3. ทำให้เกิดการกระตุ้นส่งเสริมและสนับสนุนการสอนสันติศึกษาในมหาวิทยาลัยของรัฐและมหาวิทยาลัยเอกชน สถาบันอุดมศึกษาไทยให้กว้างขวางมากขึ้น

4. นำผลการวิจัยไปกำหนดนโยบาย /ยุทธศาสตร์ด้านสันติศึกษาและการจัดการเรียนการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการสอนสันติศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย” ได้จัดทำกรอบแนวคิด (Conceptual Framework) ในการวิจัย ดังแผนภูมิที่ 1 ต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 1 แสดงกรอบความคิดในการวิจัย